

عوامل مرتبط با برقراری ارتباط مؤثر میان استاد مشاور و دانشجو از نظر دانشجویان دانشکده توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی همدان

سعیده سادات مرتضوی^۱، عطاء حیدری^{۲*}، زهرا مرتضوی^۳، مریم سیدطیب^۴

^۱ گروه کاردرمانی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

^۲ گروه شنوایی شناسی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

^۳ آموزش و پرورش خزل، همدان، ایران.

^۴ گروه آمار، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۳۹۷/۱۲/۲۵

پذیرش: ۱۳۹۸/۰۷/۱۷

چاپ: ۱۳۹۸/۰۶/۳۱

نویسنده مسؤل:

عطا حیدری، گروه شنوایی شناسی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران
ایمیل: a.heidari@umsha.ac.ir

زمینه و هدف: ارتباط مؤثر بین دانشجو و استاد مشاور در افزایش اثربخشی فرایند مشاوره نقش اساسی دارد. هدف از این مطالعه شناسایی عوامل

مؤثر در برقراری ارتباط مؤثر بین دانشجویان و اساتید مشاور از دیدگاه دانشجویان دانشکده علوم توانبخشی همدان است.

روش بررسی: در این مطالعه توصیفی مقطعی، ۱۱۷ نفر از دانشجویان دانشکده توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی همدان شرکت کردند. پرسشنامه ارتباط مؤثر دانشجو و استاد در سه حیطه ۷-فردی، حرفه ۷-ای و علمی استفاده گردید. با مراجعه حضوری پرسشنامه به صورت خود ایفا توسط دانشجویان تکمیل گردید. آنالیز داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و آزمون تحلیلی t مستقل و آنالیز واریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: براساس نتایج به دست آمده میانگین نمرات مربوط به سه حیطه ۷-فردی، حرفه ۷-ای و علمی استاد مشاور از دیدگاه دانشجویان به ترتیب $0.4 \pm$ ، $0.7 \pm$ و $0.57 \pm$ ، $0.23 \pm$ و $0.63 \pm$ بود. آیتم صمیمیت و همدلی با دانشجویان، هم رشته بودن استاد و دانشجو، به روز بودن علم استاد بیشترین تاثیر و به طور کلی سن و جنس و وضعیت ظاهری کمترین تاثیر را در ارتباط مؤثر دانشجو و استاد مشاور دارند.

نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه نشان داد که شخصیت و جنبه اخلاقی استاد می‌تواند در بهبود روابط بین استاد و دانشجو و در نتیجه افزایش و بهبود فرایند مشاوره مؤثر باشد.

واژگان کلیدی: ارتباط، استاد مشاور، دانشجو، دیدگاه دانشجو.

مقدمه

باشد، زیرا دانشجویان اصلی ترین گیرنده آموزش هستند و تمام نظام آموزشی به منظور کمک به این قشر در حال فعالیت می‌باشد(۵). شناسایی مشکلات تحصیلی و ارجاع به موقع دانشجویان مشکل دار و همکاری در مراحل مختلف حل مشکل از جمله وظایف مدرسين در به ثمر رساندن برنامه‌ی تحصیلی در نظر گرفته شده است(۶). مشاوره و راهنمایی به‌عنوان یک برنامه‌ی منظم و سازمان یافته در سال ۱۹۰۸ به وسیله‌ی فردی به نام فرانک پارسونز "در راهنمایی حرفه ای" مطرح شد(۷). مشاوره رابطه‌ای است پویا و هدفمند که براساس مشارکت استاد و دانشجو و با روش‌های منطبق بر نیاز دانشجو انجام می‌شود. مشاوره فرایندی تسهیل کننده است که مشاور توانایی و قدرت تصمیم گیری را در داوطلب ایجاد می‌کند(۸). البته مشاوره تحصیلی، رابطه‌ای پویا و هدفمند است که براساس مشارکت استاد و دانشجو و با روش‌هایی منطبق بر نیازمندی‌های دانشجو انجام می‌گیرد(۸). ارتقاء فرآیند مشاوره همچنین سبب رضایتمندی دانشجویان از تحصیل در دانشگاه شده و مشوقی جهت دستیابی به اهداف متعالی آموزشی برای آنان بوده و منجر به

آموزش عالی نقشی اساسی و محوری در توسعه جوامع و هماهنگی ابعاد مختلف جامعه دارد. هدف و نقش عمده آموزش عالی، تربیت نیروی انسانی متخصص دارای توانایی‌های لازم به منظور انجام وظایف مربوطه در حیطه عملکرد است. تلاش دانشگاه و اساتید نیز در جهت ارتقا و توانمندی سیستم آموزشی است (۱) اساتید دانشگاه، گرانبهارترین رکن دانشگاه‌های علوم پزشکی هستند(۲). یک مدرس خوب فردی است که علاوه بر توانایی علمی و تخصصی، در سایر حیطه‌ها و ابعاد از جمله روش تدریس، اخلاقی و رفتاری، نحوه‌ی ارزیابی و سنجش فراگیران از دانش و مهارت کافی برخوردار باشد(۳). از طرفی اساس آموزش در هر دانشگاه علاوه بر استاد، دانشجو و محیط آموزشی نیز می‌باشد بدیهی است که اختلال در هر یک از این سه رکن، افت کیفیت آموزشی را به دنبال خواهد داشت(۴). آگاهی از نظر دانشجویان و ملاک‌ها و معیارهایی که آن‌ها به‌عنوان یک استاد مطلوب و شایسته نام می‌برند، می‌تواند در جهت بهبود آموزش‌ها و توسعه و پر بار نمودن کلاس‌ها بسیار مؤثر

شنوایی شناسی) دانشکده‌ی توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی همدان تشکیل می‌دادند. حجم نمونه به صورت تمام شماری انتخاب گردید که بعد از اعمال معیارهای ورود و خروج تعداد ۱۱۷ نفر شامل ۷۸ دختر و ۳۹ پسر در مطالعه شرکت کردند. جهت سنجش عوامل مؤثر در برقراری ارتباط از پرسشنامه عوامل مؤثر در برقراری ارتباط بین دانشجو و استاد (۱۶)، اعتبار محتوایی آن توسط ده نفر از اعضای هیأت علمی خبره و صاحب‌نظر در زمینه‌ی آموزش پزشکی، تأیید شده و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۸ تعیین گردیده است. در این پرسشنامه ۳۲ گویه‌ای، به منظور درک بهتر و تجزیه و تحلیل مناسب‌تر و دستیابی به نتایج قطعی‌تر، گویه‌ها براساس نزدیکی مفاهیم به سه گروه شامل خصوصیات فردی (۱۲ سؤال)، علمی (۶ سؤال) و حرفه‌ای (۱۴ سؤال) استاد تقسیم گردید. در مقابل هر یک از عوامل احتمالی مؤثر بر ارتباط بین استاد و دانشجو، میزان تأثیر به صورت گزینه‌های بسیار زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم قرار دارد که براساس نمره دهی لیکرت از پنج تا ۱ نمره دهی می‌شود. حداقل و حداکثر نمره در حیطه خصوصیات فردی به ترتیب ۱۲ و ۶۰، در حیطه خصوصیات حرفه‌ای استاد ۱۴ و ۷۰، در حیطه‌های خصوصیات علمی استاد ۶ و ۳۰ و در کل پرسشنامه ۳۲ و ۱۶۰ است (۱۶).

لیست دانشجویان به تفکیک رشته از اداره‌ی آموزش دانشکده استخراج گردید و با مراجعه به اعضا در صورت تمایل پرسشنامه در اختیار آن‌ها قرار گرفت، تمایل به شرکت در مطالعه، گذراندن حداقل یک ترم تحصیلی و دانشجوی دانشکده‌ی توانبخشی در رشته‌های گفتاردرمانی، کاردرمانی، شنوایی شناسی بودن، به عنوان معیارهای ورود در نظر گرفته شد. با هماهنگی آموزش دانشکده توانبخشی در پایان کلاس‌ها به دانشجویان مراجعه و پرسشنامه در اختیار آنان قرار گرفت، به افراد مورد پژوهش اطمینان داده شد که اطلاعات آنان به صورت محرمانه حفظ خواهد شد و از دانشجویان خواسته شد که فرم رضایت‌نامه شرکت در مطالعه را تکمیل نمایند، سپس ارتباط اولیه برقرار شد تا ضمن معرفی پژوهشگر و توضیح هدف مطالعه حس اعتماد و امنیت برای دانشجو ایجاد شود. در نهایت پس از تکمیل پرسش نامه‌ها توسط دانشجویان داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

پس از جمع‌آوری داده‌ها، جهت ارائه‌ی آمار توصیفی از جداول فراوانی و شاخص‌های مرکزی و پراکنندگی مانند میانگین، انحراف معیار استفاده گردید. در بخش آمار تحلیلی، و جهت مقایسه بین گروه‌ها و همچنین بررسی ارتباطات در بین متغیرهای مورد بررسی، از آزمون‌های t مستقل، تحلیل واریانس استفاده شد. تمام تحلیل‌ها در نرم افزار SPSS v.16 و در سطح معنی داری ۰/۰۵ اجرا شدند.

افزایش سختکوشی آنان می‌شود (۹). در ماده یک آئین نامه استاد مشاور، استاد مشاور یکی از اعضای هیأت علمی دانشگاه یا دانشکده تعریف شده است که مسئولیت هدایت تحصیلی و مشاوره‌ای دانشجویان را در مقاطع مختلف تحصیلی در زمینه‌های آموزشی، پژوهشی و فردی بر عهده می‌گیرد (۱۰). استاد مشاور به دانشجو در تطبیق علائق و توانایی‌ها با برنامه‌ی آموزشی و ارزیابی متناوب از پیشرفت تحصیلی در دانشگاه کمک می‌کند. همچنین لازم است آگاهی و اطلاعات به روز در موضوع‌های مختلف برنامه‌ی درسی، راه و روش ثبت نام و خدمات شخصی و پزشکی و مشاوره‌ای داشته باشد (۷) مشاوره‌ی علمی و صحیح و با تکنیک‌های علمی مبتنی بر نیازهای دانشجو برای ارتقای سطح کیفی زندگی و پیشرفت دانشجویان از اهمیت زیادی برخوردار است (۱۱). برخوردار از مهارت-های برقراری ارتباط، یکی از نیازها و مقدمات لازم برای مشاوره است، به طور کلی ارتباط مؤثر به معنای ادراک صحیح است و برقرارکننده‌ی ارتباط باید عقاید خود را به گونه‌ای انتقال دهد که گیرنده، ماهیت و کلیت پیام را درک کند (۱۲) پژوهشگران زیادی از جمله وان لویجک و همکارانش به اثر مثبت مشاوره در موفقیت تحصیلی دانشجویان اشاره و تأکید نموده‌اند (۱۳). در مطالعه‌ی عطار و همکارانش در زمینه‌ی مهارت‌های ارتباطی اعضای هیأت علمی در فرایند آموزش، میانگین کلی مهارت‌های ارتباطی متوسط گزارش شد به همین منظور برگزاری کارگاه‌های آموزشی به منظور ارتقای مهارت‌های ارتباطی و بهبود ارتباط استاد و دانشجو در فرایند آموزش پیشنهاد گردید (۱۴). پژوهش‌ها حاکی از آن است که ارتباط مطلوب استاد مشاور و دانشجو در رضایتمندی و جلوگیری از مشکلات تحصیلی دانشجویان مؤثر است و شرایط بهتری برای راهنمایی تحصیلی ایجاد می‌کند (۱۵). دانستن این نکته که این عوامل از نظر دانشجویان کدام است نیز به بهبود این ارتباط کمک شایانی خواهد نمود، اما متأسفانه بعضی اوقات این مهم در عمل کمرنگ تلقی می‌شود و این سؤال را به ذهن متواتر می‌کند که مهم‌ترین عوامل مؤثر در برقراری ارتباط مؤثر دانشجو و استاد مشاور چیست؟ با توجه به اینکه پژوهشی در این حیطه در دانشکده‌ی توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی همدان انجام نشده بود جهت بررسی عوامل مؤثر در برقراری ارتباط مؤثر دانشجو و استاد مشاور دانشکده توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی همدان "دیدگاه دانشجویان" این پژوهش انجام پذیرفت.

روش بررسی

این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و به صورت مقطعی در اسفند ماه ۱۳۹۶ در دانشکده‌ی توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی همدان انجام شد. جامعه‌ی آماری را کلیه‌ی دانشجویان (گفتاردرمانی، کاردرمانی و

یافته‌ها

۴۷ نفر از دانشجویان در رشته‌ی گفتاردرمانی، ۴۶ نفر در رشته‌ی کاردرمانی و ۲۴ نفر در رشته‌ی شنوایی شناسی به تحصیل مشغول بودند. میزان علاقه مندی دانشجویان به رشته‌ی تحصیلی شان در جدول ۱ نشان داده شده است.

تعداد دانشجویان ۱۱۷ نفر شامل ۷۸ دختر و ۳۹ پسر با میانگین سنی ۲۰/۳۶ سال (انحراف معیار ۲/۲۱ سال) بود؛ تعداد دانشجویان غیر بومی ۱۰۹ نفر، دانشجویان مجرد ۱۱۳ نفر و دانشجویان غیر شاغل ۱۱۴ نفر بود.

جدول ۱: توزیع فراوانی واحدهای پژوهش برحسب علاقه به رشته‌ی تحصیلی

علاقه مندی به رشته	تعداد	درصد
زیاد	۴۷	۴۰/۱۷
متوسط	۶۱	۵۲/۱۴
کم	۹	۷/۶۹

این حیطه برابر $4/84 \pm 48/92$ به دست آمد. به منظور مقایسه میانگین نمره حیطه خصوصیات فردی استاد مشاور در بین رشته‌های مختلف از آزمون آنالیز واریانس استفاده شد که همانگونه نتایج نشان می‌دهد در این حیطه به جزء "مسئولیت پذیری" ($P=0/04$) در هیچ یک از سوالات تفاوت معنی داری از نظر آماری بین میانگین‌ها وجود ندارد ($P>0,05$).

جدول ۲ میانگین و انحراف معیار نمره اهمیت حیطه خصوصیات فردی استاد از دیدگاه دانشجویان دانشکده‌ی توانبخشی بر روابط استاد راهنما و دانشجو، به تفکیک سوالات و همچنین به تفکیک رشته را نشان می‌دهد. نتایج بیانگر این است که بیشترین امتیاز ($0/65 \pm 4/59$) در این حیطه به "صمیمیت و همدلی با دانشجویان" اختصاص دارد. همچنین، نمره کل

جدول ۲: مقایسه میانگین نمره خصوصیات فردی استاد مشاور از دیدگاه دانشجویان به تفکیک رشته

خصوصیات فردی استاد مشاور	گفتاردرمانی	کاردرمانی	شنوایی شناسی	جمع کل	انحراف معیار	آماره آزمون	سطح معنی داری
سن	۳/۵۲	۳/۵۶	۳/۶۸	۳/۵۶	۰/۹۶	۰/۲۲	۰/۸۰
جنس	۳/۳۱	۳/۲۰	۳/۱۶	۳/۲۵	۱/۱۴	۰/۱۷	۰/۸۵
وضعیت ظاهری	۳/۵۲	۳/۵۰	۳/۵۸	۳/۵۳	۱/۰۵	۰/۰۳	۰/۹۷
اعتماد به نفس بالا	۴/۰۸	۴/۱۹	۴/۱۱	۴/۱۲	۰/۸۹	۰/۱۹	۰/۸۳
انعطاف پذیری	۴/۳۰	۴/۳۶	۴/۴۷	۴/۳۴	۰/۷۲	۰/۴۵	۰/۶۴
فروتنی و تواضع	۴/۲۵	۴/۴۵	۴/۵۳	۴/۳۶	۰/۸۰	۱/۲۷	۰/۲۸
محبوبیت و شهرت استاد بین سایر دانشجویان	۳/۷۶	۴/۰۳	۴/۲۱	۳/۹۱	۱/۱۰	۱/۵۱	۰/۲۳
صمیمیت و همدلی با دانشجویان	۴/۵۶	۴/۵۶	۴/۷۴	۴/۵۹	۰/۶۵	۰/۵۹	۰/۵۶
انتقاد پذیری	۴/۴۸	۴/۴۴	۴/۶۳	۴/۴۹	۰/۷۳	۰/۴۴	۰/۶۵
رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان	۴/۰۰	۴/۰۳	۴/۵۸	۴/۱۰	۰/۹۹	۲/۷۴	۰/۰۷
رازداری و امانت داری	۳/۹۲	۴/۰۸	۴/۴۷	۴/۰۶	۰/۹۴	۲/۵۹	۰/۰۸
مسئولیت پذیری	۴/۳۲	۴/۳۹	۴/۸۴	۴/۴۳	۰/۷۸	۳/۴۲	۰/۰۴
کل حیطه	۴۹/۱۲	۴۹/۱۱	۴۷/۸۹	۴۸/۹۲	۴/۸۴	۰/۵۴	۰/۵۹

میانگین نمره‌ی حیطه خصوصیات حرفه‌ای استاد مشاور از آزمون آنالیز واریانس استفاده شد که همانگونه که از جدول مشهود است، به جزء سوالات شماره ۱، ۲، ۳، و ۷ در سایر سوالات این حیطه اختلاف معنی دار آماری بین نظر دانشجویان رشته‌های مختلف تحصیلی دیده می‌شود ($P<0/05$). میانگین نمره‌ی کل حیطه نیز در بین رشته‌ها تفاوت معنی داری را نشان نمی‌دهد ($P=0/81$).

جدول ۳، میانگین و انحراف معیار نمره اهمیت حیطه خصوصیات حرفه‌ای استاد از دیدگاه دانشجویان دانشکده‌ی توانبخشی بر روابط استاد راهنما و دانشجو به تفکیک سوالات و همچنین به تفکیک رشته را نیز نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد بیشترین امتیاز ($0/56 \pm 4/67$) در این حیطه به "هم رشته بودن استاد و دانشجو" مربوط می‌باشد. همچنین، نمره‌ی کل این حیطه برابر $6/96 \pm 59/34$ به دست آمده است. به منظور مقایسه

جدول ۳: مقایسه میانگین نمره‌ی خصوصیات حرفه‌ای استاد مشاور از دیدگاه دانشجویان به تفکیک رشته

سطح معنی داری	آماره آزمون	انحراف معیار	جمع کل	شنوایی شناسی	کاردرمانی	گفتاردرمانی	خصوصیات حرفه‌ای استاد مشاور
۰/۵۸	۰/۵۵	۰/۵۶	۴/۶۷	۴/۷۹	۴/۶۴	۴/۶۵	هم رشته بودن استاد و دانشجو
۰/۳۷	۱/۰۰	۰/۶۶	۴/۵۲	۴/۷۱	۴/۵۰	۴/۴۷	رعایت هنجارهای اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی
۰/۱۵	۱/۹۳	۰/۸۱	۴/۴۲	۴/۶۵	۴/۵۳	۴/۲۹	نظم و انضباط و حضور در جلسات
۰/۰۱	۴/۸۳	۰/۷۰	۴/۵۳	۴/۹۸	۴/۴۷	۴/۴۴	احترام به دانشجویان
۰/۰۰۱	۸/۰۲	۰/۸۶	۴/۰۵	۴/۶۳	۴/۱۷	۳/۸۱	سعی در حل مشکلات دانشجویان
۰/۰۲	۴/۰۴	۰/۷۵	۴/۳۳	۴/۷۵	۴/۳۱	۴/۲۱	مشارکت دادن دانشجویان در مباحث گروهی
۰/۲۳	۱/۴۸	۰/۸۵	۴/۴۱	۴/۶۸	۴/۴۴	۴/۳۱	ایجاد انگیزه در دانشجویان برای یادگیری
۰/۰۰۱	۷/۲۵	۰/۸۱	۴/۰۷	۴/۶۳	۴/۱۱	۳/۸۷	استفاده به موقع از ابزارهای تشویقی
< ۰/۰۰۱	۸/۹۳	۱/۰۱	۳/۸۳	۴/۶۳	۳/۸۳	۳/۵۸	ارائه‌ی طرح و برنامه مشاوره به دانشجویان
۰/۰۰۱	۸/۱۱	۰/۸۲	۴/۱۲	۴/۶۳	۴/۲۸	۳/۸۷	جمع بندی مطالب و پیگیری
۰/۰۰۲	۶/۴۳	۱/۱۳	۳/۸۲	۴/۵۳	۳/۹۴	۳/۵۳	انتقال واضح مطالب و توانایی در تفهیم
۰/۰۰۴	۵/۸۲	۰/۹۳	۴/۰۳	۴/۵۸	۴/۱۴	۳/۸۱	سهولت دسترسی به استاد
۰/۰۰۱	۷/۶۵	۰/۹۷	۳/۹۸	۴/۶۸	۴/۰۳	۳/۷۴	استفاده از مثال متناسب با مشکل دانشجو
۰/۰۴	۳/۳۴	۰/۸۲	۴/۳۲	۴/۷۴	۴/۳۳	۴/۱۹	ارائه‌ی مطالب با روال منطقی و کاربردی
۰/۸۱	۰/۲۱	۶/۹۶	۵۹/۳۴	۵۸/۳۹	۵۹/۵۸	۵۹/۵۰	کل حیطه

جدول ۴، میانگین و انحراف معیار نمره اهمیت حیطه خصوصیات علمی استاد از دیدگاه دانشجویان دانشکده توانبخشی بر روابط استاد راهنما و دانشجو به تفکیک سوالات و همچنین به تفکیک رشته را نشان می‌دهد. بیشترین امتیاز (۰/۷۲ ± ۴/۶۲) در این حیطه به "بروز بودن علم استاد (up to date)" داده شده است. همچنین، نمره‌ی کل این حیطه برابر ۳/۷۹

± ۲۴/۸۰ به دست آمده است. به منظور مقایسه میانگین نمره‌ی حیطه خصوصیات علمی استاد مشاور از دیدگاه دانشجویان به تفکیک رشته

جدول ۴: مقایسه میانگین نمره‌ی خصوصیات حرفه‌ای استاد مشاور از دیدگاه دانشجویان به تفکیک رشته

سطح معنی داری	آماره آزمون	انحراف معیار	جمع کل	شنوایی شناسی	کاردرمانی	گفتاردرمانی	خصوصیات علمی استاد مشاور
۰/۰۰۹	۴/۹۵	۰/۹۵	۴/۰۳	۴/۶۳	۳/۹۷	۳/۸۹	بهره گیری از روش‌های متنوع مشاوره
۰/۰۲۴	۳/۸۵	۰/۸۳	۴/۰۸	۴/۵۳	۴/۰۸	۳/۹۴	مرتبه‌ی علمی استاد
۰/۰۱۲	۴/۶۲	۰/۹۱	۴/۲۳	۴/۷۹	۴/۰۶	۴/۱۶	تسلط بر مفاهیم علمی و قوانین آموزشی
۰/۰۰۱	۷/۶۰	۰/۹۸	۳/۸۲	۴/۵۳	۳/۸۶	۳/۵۸	سابقه فعالیت‌های پژوهشی استاد
۰/۰۰۴	۵/۸۲	۰/۸۵	۴/۰۰	۴/۵۸	۳/۹۴	۳/۸۵	سابقه فعالیت‌های آموزشی استاد
۰/۲۵۲	۱/۳۹	۰/۷۲	۴/۶۲	۴/۸۴	۴/۶۴	۴/۵۳	به روز بودن علم استاد
۰/۹۳۸	۰/۰۶	۳/۷۹	۲۴/۸۰	۲۴/۵۲	۲۴/۸۳	۲۴/۸۷	کل حیطه

جدول ۵، میانگین و انحراف معیار نمره‌ی ارتباط استاد مشاور و دانشجو را در حیطه‌های مهارت‌های فردی حرفه‌ای علمی استاد مشاور رشد از دیدگاه دانشجویان دانشکده‌ی توانبخشی و به تفکیک سوالات در دختران و پسران نشان می‌دهد. به منظور مقایسه میانگین نمره‌ی ارتباط استاد مشاور و دانشجو در دو گروه دختر و پسر از آزمون تی مستقل دوگروهی استفاده شده است که همان گونه که از مشاهده می‌شود، در این حیطه‌ها تفاوت معنی داری از نظر آماری بین میانگین‌ها وجود ندارد. (P>۰/۰۵)

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش در علوم پزشکی، دوره‌ی ۱۲، شماره‌ی ۳۴، تابستان ۹۸

جدول ۵: مقایسه میانگین نمره‌ی خصوصیات حرفه‌ای استاد مشاور از دیدگاه دانشجویان به تفکیک رشته

ارتباط استاد مشاور و دانشجو	دختر	پسر	آماره آزمون	سطح معنی داری
خصوصیات فردی استاد مشاور	$49/24 \pm 4/23$	$48/28 \pm 5/51$	۱/۰۵	۰/۲۹۷
خصوصیات حرفه‌ای استاد مشاور	$60/12 \pm 6/78$	$57/80 \pm 7/15$	۱/۷۲	۰/۰۸۹
خصوصیات علمی استاد مشاور	$25/11 \pm 3/76$	$24/17 \pm 3/84$	۱/۲۷	۰/۲۰۸

بحث

نتایج این مطالعه نشان داد از نظر دانشجویان رشته‌های کاردرمانی و گفتاردرمانی و شنوایی شناسی دانشگاه علوم پزشکی همدان میانگین نمرات مربوط به سه حیطه‌ی فردی، حرفه‌ای و علمی استاد به ترتیب $0/4 \pm 4/07$ و $0/57 \pm 4/23$ و $0/63 \pm 4/13$ (از حداکثر ۵ نمره) بود. در حیطه‌ی خصوصیات فردی استاد، آیم صمیمیت و همدلی با دانشجویان، در حیطه خصوصیات حرفه‌ای استاد مشاور هم رشته بودن استاد و دانشجو، نظم و انضباط و حضور به موقع در جلسات مشاوره، ارائه‌ی مطالب با روال منطقی و کاربردی و رعایت پیوستگی مطالب، در حیطه‌ی خصوصیات علمی استاد مشاور به روز بودن علم استاد و تسلط بر مفاهیم علمی و قوانین آموزشی بیشترین تاثیر و به طور کلی سن و جنس و وضعیت ظاهری، محبوبیت و شهرت استاد بین سایر دانشجویان، ارائه‌ی طرح و برنامه مشاوره به دانشجویان، انتقال شفاف و واضح مطالب و توانایی در تفهیم، استفاده از مثال‌هایی متناسب با مشکل دانشجو، سابقه فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی استاد کمترین تاثیر را در ارتباط موثر دانشجو و استاد مشاور داشت.

در مطالعه‌ی عابدینی و همکارانش بیان شده است که میانگین نمرات مربوط به سه حیطه فردی، حرفه‌ای و علمی استاد به ترتیب $4/35$ و $4/27$ و $4/50$ (از حداکثر ۵ نمره) بود. در مجموع عوامل احترام به دانشجویان، تسلط بر مطالب علمی، به روز بودن استاد، رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان، مسئولیت پذیری بیشترین تاثیر و سن، جنس، سابقه فعالیت-های پژوهشی استاد و استفاده به موقع از ابزارهای تشویقی کمترین تاثیر را در روابط بین استاد و دانشجو داشتند (۱۶). در مطالعه‌ی عیب‌دی نیز گشاده رویی به جا و مناسب و فروتنی و رازداری و امانت داری استاد بیشترین تاثیر و سن و جنس و وضعیت ظاهری نقش کمتری داشته است (۱۷)، در مطالعه قدیمی و همکاران، عوامل اخلاق استاد، توانایی همدلی و درک متقابل و کمک به حل مشکلات نقش موثری در برقراری ارتباط بین دانشجو استاد داشته و سن و جنس در این میان نقش کمتری داشته است (۱۸)، در مطالعه‌ی بهادر و همکارانش، حفظ حرمت و احترام دانشجو توسط استاد، رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان توسط استاد و انتقادپذیری استاد مهم‌ترین و پایبندی به اصول و اعتقادات مذهبی، جنسیت و سن استاد کم اهمیت‌ترین عوامل موثر در برقراری ارتباط بین

استاد و دانشجو از دیدگاه دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه عنوان شده است (۱۹). در مطالعه‌ی یازن و همکارانش از نظر دانشجویان پرستاری سبزوار، احترام به دانشجو، صمیمیت و همدلی با دانشجویان، رعایت عدالت در برخورد با دانشجویان بیشترین تاثیر و سن و جنس، سابقه‌ی فعالیت‌های پژوهشی و اراییه‌ی طرح درس کم‌ترین تاثیر را در ارتباط استاد و دانشجو داشت (۲۰). در مطالعه‌ی وکیلی و همکاران، از بین عوامل فردی خوش اخلاقی و اعتماد به نفس استاد، مهم‌ترین عامل موثر در ارزشیابی استاد، از دیدگاه دانشجویان بود و همچنین وضعیت ظاهری استاد نیز اهمیت زیادی در ارزشیابی استاد داشت (۲۱). در مجموع در تمام مطالعات بررسی شده، به نظر می‌رسد در حیطه‌ی مهارت‌های فردی استاد، رعایت اصول اخلاقی و انسانی توسط استاد بیشترین و موثرترین نقش را در بهبود روابط بین استاد و دانشجو دارد، و عوامل ظاهری و سن و جنس استاد، کمترین تاثیر را در این میان دارد که نتایج مطالعه‌ی حاضر نیز آن را تایید می‌کند. در حیطه‌ی مهارت‌های حرفه‌ای استاد، دانشجویان در مطالعه‌ی حاضر، هم رشته بودن استاد و دانشجو، نظم و انضباط و حضور به موقع در جلسات مشاوره، ارائه‌ی مطالب با روال منطقی و کاربردی و رعایت پیوستگی مشاوره را عوامل موثر در برقراری ارتباط خوب می‌دانند. گرچه در مطالعه‌ی عیب‌دی فروتنی، رازداری و امانت داری استاد بیشترین تاثیر را در روابط استاد و دانشجو داشت (۱۷) البته در مطالعه‌ی قدیمی و همکاران، توانایی همدلی و درک متقابل، کمک به حل مشکلات، ایجاد انگیزه برای یادگیری، نقش موثری در برقراری ارتباط بین دانشجو و استاد داشتند (۱۸). در مطالعه‌ی عابدینی احترام به دانشجو، مشارکت دادن دانشجو در مباحث، ایجاد انگیزه در آن‌ها برای مطالعه و رعایت هنجارهای اجتماعی و احترام متقابل نقش اساسی در روابط بین استاد و دانشجو دارد (۱۶). به طور کلی مطالعه‌ی حاضر از نظر تاثیر عوامل حرفه‌ای بر روابط بین استاد و دانشجو با سایر مطالعات صورت گرفته همخوانی دارد و رعایت هنجارهای اجتماعی از جمله نظم و انضباط و همچنین احترام متقابل در این زمینه نقش اساسی در روابط بین استاد و دانشجو دارد و شاید دلیل تاکید بر هم رشته بودن استاد و دانشجو در مطالعه‌ی حاضر این است که در عین قربات رشته‌های توانبخشی اما پرسش‌های تخصصی در زمینه‌ی آینده شغلی و مواردی از این دست دغدغه دانشجویان است.

تکمیل پرسشنامه‌ها، بی‌انگیزه بودن دانشجوی، طولانی بودن پرسشنامه‌ها و عدم دسترسی به ابزار ارزیابی جامع تر اشاره نمود، همچنین پیشنهاد می‌شود که نظرات اساتید مشاور نیز در بهبود برقراری ارتباط دانشجویان و استاد مورد مطالعه و ارزیابی قرار گیرد تا با جمع بندی نظرات دو طرف نتیجه گیری بهتری حاصل شود.

نتیجه گیری

نتایج این مطالعه تایید می‌کند که در مجموع مهارت‌های فردی و حرفه‌ای و علمی استاد مشاور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در حیطه‌ی خصوصیات فردی استاد، آیم صمیمیت و همدلی با دانشجویان، در حیطه خصوصیات حرفه‌ای استاد مشاور هم رشته بودن استاد و دانشجوی، نظم و انضباط و حضور به موقع در جلسات مشاوره، در حیطه‌ی خصوصیات علمی استاد مشاور به روز بودن علم استاد و تسلط بر مفاهیم علمی و قوانین آموزشی بیشترین تاثیر را در ارتباط موثر دانشجو و استاد مشاور دارد. در همین راستا به نظر می‌رسد که اساتید مشاور با ارتقاء مهارت‌های فوق و تمرکز بر خواسته‌های دانشجویان بتوانند تعامل موثرتری با دانشجو داشته باشند.

تقدیر و تشکر

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی با شماره‌ی ۹۲۱۰۲۶۶۹۱۳ می‌باشد، که در معاونت تحقیقات و فن آوری دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی همدان به ثبت رسیده است. برای انجام این مطالعه کد تاییدیه‌ی کمیته‌ی اخلاق دانشگاه علوم پزشکی همدان با شماره IR.UMSHA.REC.1396.739 اخذ شد.

References

1. Navabi N, Jahanian I, Haj Ahmadi M, Parvaneh M. Criteria for a desirable teacher from the view point of students of Babol University of Medical Sciences. *J Babol Univ Med Sci*. 2010; 12(5): 7-13.
2. Zohoor A, Islami Nejad T. Shakheshaye tadrise asarbaksh az didgahe daneshjooyane daneshgahe oloom pezhshkye Kerman. *Payesh Health Monit*. 2002;1(4):5-13.
3. Vakili M, Nourian A, Mousevinasab S. Characteristics of a Good Instructor from the Viewpoints of Professors and Students of Zanjan University of Medical Sciences. *J Med Educ*. 2009;1(1):17-28.

از بین خصوصیات علمی، در مطالعه‌ی حاضر به روز بودن علم استاد و تسلط بر مفاهیم علمی و قوانین آموزشی بیشترین تاثیر و سابقه فعالیت‌های پژوهشی آموزشی کمترین تاثیر را در روابط بین استاد و دانشجو داشت، که هم راستا با مطالعه‌ی عابدینی و همکاران است، که بیان می‌دارد تسلط بر مفاهیم علمی و مطالب درسی و به روز بودن استاد بیشترین تاثیر و سابقه‌ی فعالیت‌های پژوهشی و سابقه‌ی فعالیت‌های آموزشی کمترین تاثیر را در روابط بین استاد و دانشجو دارد(۱۶). در مطالعه‌ی قدمی و همکاران عوامل فن بیان و مهارت تدریس، سطح علمی استاد و تجربه استاد نقش موثری در برقراری ارتباط بین دانشجو و استاد داشت(۱۸). که نشان دهنده‌ی این مطلب است که کیفیت عملکرد علمی استاد مشاور از کمیت آن (سوابق و طول مدت) برای دانشجویان مهم تر است.

گرچه اختلاف نظر معناداری در بین دختران و پسران، مشاهده نشد؛ اما وضعیت ظاهری، اعتماد به نفس بالا، صمیمیت و همدلی با دانشجویان، انتقاد پذیری، هم رشته بودن استاد و دانشجو، استفاده به موقع از ابزارهای تشویقی در دانشجویان، مرتبه‌ی علمی استاد (مربی، استاد یار، دانشیار) برای دانشجویان دختر و رازداری و امانت داری، سهولت دسترسی به استاد، احترام به دانشجویان، برای دانشجویان پسر از اهمیت بیشتری برخوردار بود. در مطالعه‌ی عابدینی و همکارانش تاکید شد که دانشجویان دختر به مباحث علمی و به روز بودن استاد و پسران به جنبه‌های ظاهری و احترام به دانشجو بیشتر اهمیت می‌دهند(۱۷).

برخی مطالعات متفاوت بودن سطح انتظارات، قضاوت و درک دانشجویان از دانشگاه و استاد و انگیزه‌ی تحصیلی آن‌ها را موثر می‌دانند(۱۷) که به نظر می‌رسد در مورد علت در مشاهدات مطالعه‌ی کنونی نیز صدق می‌کند. از محدودیت‌های انجام پژوهش می‌توان به عدم همکاری مناسب در

4. Hbibzade K, Alikhani K. Review some of the masters level clinical features main parts of Qazvin University Hospital and Comparison with characteristics of Islam in the Master of 2000-2001 interns. Medical dissertation University of Shahid Babaei. 2001.
5. Gashmard R, Moaetamed N, Vahedparast H. Faculty Members' and Students' Veiwpoints on Characteristics of a Good University Teacher in Boushehr University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ*. 2011;11(1). 1-10.
6. Mazloomi Mahmood Abad S, Rahaei Z, Ehrampoush M, Soltani T. The characteristics of an expert faculty member based on view points of medical students—Yazd, Iran-2008. *Hormozgan Med J*. 2010;14(3):226-33.

7. Adhami A, Nouhi E, Mohammadalizadeh S, Jalili Z, Fattahi Z. Faculty Members' Attitude toward Academic Advising and Counseling and their Viewpoints about Counseling Duties. *Iran J Med Educ.* 2008;8(1):7-14.
8. zare Z, jabrailly M, Jabari N, Shikhi N, Sofyan K. The Viewpoint of Paramedical Studens About Advisors' Performance of Urmia University of Medical Sciences. *J Urmia Nurs Midwifery Fac.* 2014;12(6):420-6.
9. Camiah S. New skills required of nurse tutors in the UK: a study within two Project 2000 pilot schemes for pre-registration nursing courses. *Nurse Educ. Today.* 1998;18(2):93-100.
10. Hazavehei M. The effect of an educational program based on the PRECEDE Model on the level of academic consultants' ability and student's satisfaction. *J Med Educ.* 2003;3(2):85-9.
11. Ardabili S. Principles and techniques of education and traing advice. Tehran: Beasat. 1995.
12. Sharifirad GR, Rezaeian M, Jazini A, Etemadi ZS. Knowledge, attitude and performance of academic members regarding effective communication skills in education. *J Educ Health Promot.* 2012;1: 42.
13. J. Van Luijk JS, J. Smits, I. Wolfhagen, MLF Perquin, S. Assessing professional behaviour and the role of academic advice at the Maastricht Medical School. *Med. Teach.* 2000; 22(2):168-72.
14. Attarha M, Shamsi M, akbary Torkestani N. Faculty Members' Communication Skills in Educational Process in Arak University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ.* 2012;12(9):676-85.
15. Blount T. Dropout Prevention: Recommendations for School Counselors. *J. Sch. Couns.* 2012;10(16):n16.
16. Abedini MRM, Abassi A, Mortazavi FF, Bijari B. Students' viewpoint of factors affecting teacher-students communication, A study in Birjand University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ.* 2012;12(6):439-47.
17. Obeidi N. Effective factors on the communication between students and faculty members in the viewpoint of paramedical students. *Strides Dev Med Educ.* 2010. 3 (3) :133-136
18. Ghadami A, Salehi B, Sajadi S, Najji H. Students' points of view regarding effective factors in establishing communication between students and faculty members. *Iran J Med Educ.* 2007;7(1):149-54.
19. Bahador H, Faraji Armaki A, Ghorbani R, Dehghani E. Effective Factors on Communication between Teacher and Student Medical Students of Basic Sciences Level View. *Education Strategies in Medical Sciences.* 2014;6(4):195-200.
20. Yazhan S. Investigating Effective Factors for Establishing Effective Student-Teacher Communication from Sabzevar University of Medical Sciences Nursing Student's Viewpoints in 2013. *BEYHAGH.* 2015; 19 (3):68-78.
21. Vakili A, Hajaghajani S, Rashidy-Pour A, Ghorbani R. An investigation of factors influencing student evaluation of teacher performance: A comprehensive study in Semnan University of Medical Sciences. *Koomesh.* 2011:93-103.

Mortazavi S S, Heidari A, Mortazavi Z, Seyedtabib M. Identifying Effective Factors in Establishing Communication between Students and advisor Members of rehabilitation faculty of Hamadan University of Medical Sciences "Students' Point of View". *J Med Educ Dev.* 2019; 12 (34) :41-47